

Naantalin kaupungin Saaristomeren tilaa parantavat toimenpiteet vuonna 2022

Ympäristö- ja rakennuslautakunta 16.03.2022 § 23

296/11.03.05/2022

Valmistelija

Ympäristöpäällikkö Saija Kajala 7.3.2022:

Naantalin kaupunki on varannut vuodelle 2022 ympäristönsuojelun kustannuspaikalle 100 000 euroa ostopalveluihin konkreettisiin Saaristomeren pelastustoimiin Naantalin alueella. Määrärahaan on lisätty kh-merkintä, jonka mukaan kaupunginhallitus päättää mihin määräraha konkreettisesti käytetään.

Itämerihaaste

Itämerihaaste on Turun ja Helsingin kaupunkien verkostoaloite Itämeren tilan parantamiseksi. Naantalin kaupunki otti haasteen vastaan vuonna 2010 ja laati oman Itämerihaasteen toimenpideohjelman, viimeisin vuosille 2016-2018. Itämeren tilaa parantavia toimet on sisällytetty vuonna 2020 hyväksytyyn kaupungin ympäristöohjelmaan. Ympäristöohjelmassa on samalla päätetty, että Naantalin kaupunki uusii Itämerihaasteen sitoumuksen. Itämerihaasteen sitoumuksen uusiminen edellyttää käytännössä Itämerihaasteen sitoumuslomakkeen täyttämisen sekä halutessaan Itämeri-toimenpideohjelman liittämisen sitoumukseen.

Lisätietoa sitoumuksen uusimisesta löytyy nettisivuilta:

http://www.itamerihaaste.net/verkostomme/liity_mukaan ja esityslistan oheismateriaalista.

Kaupungin ympäristöohjelman vesistöjen tilaa parantavat toimenpiteet

Naantalin kaupungin ympäristöohjelmaan on sisällytetty Itämerihaasteen mukaisia toimenpiteitä. Yhtenä ympäristöohjelman toimenpiteenä Naantalin vesistöjen tilan parantamiseksi on ollut, että kaupunki selvittää Naantalinaukon kuormituslähteet ja vaikuttavimmat toimenpiteet vesistön tilan parantamiseksi. Tätä varten tilattiin selvitystyö Lounais-Suomen vesiensuojeluyhdistykseltä, joka oli tehnyt vastaavan selvityksen vuonna 2003. Selvitys valmistui viime vuonna ja selvitystyön perusteella suurimmat kuormituslähteet ovat maatalous ja etenkin peltoviljely (noin 70 % osuus kuormituksesta) ja asutus (10 % fosforin osalta ja 20 % typen osalta kuormitusosuus). Valuma-alueen pinta-ala on 373 km². Hirvijoen valuma-alue aiheuttaa kuormituksesta 70 %. Naantalin kaupungin alueella kuormitusta Askaistenlahteen aiheuttaa jossain määrin Vaarjoen valuma-alue, joten toimenpiteiden kohdistaminen sinne on kustannustehokasta Naantalin kuormituslähteiden osalta.

Raportin mukaan vesistön tilaa parantavia toimenpiteitä on:

- Peltojen talviaikaista kasvipeitteisyyden kasvattaminen noin 70 % kokonaispeltoalasta suosimalla mm. syyskylvöisiä kasveja, kerääjäkasveja ja aitoa viljelykiertoa mm. typensidontakasveilla (mm. apilanurmet).

- Perinnemaisema- ja laidunkohteiden kunnostaminen ja tähän liittyvät ruovikoiden poistot (Rymättylän ja Merimaskun yleissuunnitelma 2015 ja Oukkulanlahden – Naantalinaukon ranta-alueiden monikäyttösuunnitelma 2014).
- Kosteikkojen perustaminen. Raportin mukaan Vaarjoen ylävirrassa Murikonojassa mahdollinen kosteikkopaikka sijaitsee golfkentän jälkeisellä joutomaalla.
- Jätevesikuormituksen vähentäminen (olemassa olevien asuinrakennusten siirtyminen vedettämiin kuivakäymälöihin viemäriverkoston ulkopuolella ja uusien asuinrakennusten rakentaminen vain kun se on mahdollista liittää viemäriverkostoon; jätevesiverkoston ylivuotojen hallinta myös rankkasateiden aikana; luonnonmukaisen hulevesien käsittelyn suunnittelu kaavoituksessa).
- Poistokalastus: Pyydettävän kalan määrä noin 100 – 120 tonnia.
- Haja-asutuksen jätevesikartoitukset ranta-alueiden osalta ostopalveluna tai tähän palkattua projektityöntekijää käyttäen. Jätevesikartoituksen tuloksena saadaan tieto niistä kiinteistöistä, joissa jätevesijärjestelmä ei vastaa nykyläinsäädännön vaatimuksia. Näin viranomaisvalvontaa voidaan kohdistaa tehokkaasti ja vähentää pistemäisiä kuormituslähteitä Saaristomerellä.

Ympäristöohjelmassa on lisäksi päätetty selvittää meriroskiksen toteuttamismahdollisuutta Naantalin venesataman edustalle. Meriroskis poistaa kelluvia roskia vedestä. Meriroskiksella voidaan samalla viestiä näkyvästi kaupungin tahtotilasta Itämeren tilan parantamiseksi.

Ehdotus toteutettaviksi Itämerihaasteen mukaisiksi toimenpiteiksi vuodelle 2022

Tässä esitetyt toimenpiteet ei voitane kaikkia toteuttaa vuoden 2022 aikana, vaan niitä voidaan toteuttaa Itämerihaasteen mukaisina toimenpiteinä myöhemminkin tulevien vuosien aikana.

Viestinnällisiä ja meren roskaantumista ehkäiseviä toimenpiteitä:

- Meriroskiksen (*Seabin*) toteuttaminen Vanhankaupungin edustalle kesäksi 2022. Merkitys on etenkin imagollinen ja ympäristökasvatuksellinen mutta myös roskaa saataisiin laitteella pois merestä.
- Maatalousmuoviin liittyvän keräyskampanjan toteutus saaristossa yhdessä mahdollisten yhteistyökumppaneiden kanssa. Maatalousmuovin keräys on saaristossa ongelmallista. Luonnossa maatalousmuovi hajoaa pikkuhiljaa auringon ja vaihtelevien sääolosuhteiden myötä mikromuoviksi ja aiheuttaa vesistön roskaantumista kulkeutumalla hule- ja sadevesien mukana mereen.

Maalta mereen päätyvien ravinteiden pidättämiseen tähtäviä toimenpiteitä:

- Vaarjoen varrelle toteutettavien ravinteita pidättävien ratkaisujen suunnittelu ostopalveluna.
- Luolalanjärven kosteikon perustaminen ELY-keskuksen teettämän jo valmiin rakentamissuunnitelman mukaan. Luolalanjärvi on osa Naantalinaukon ja Askaistenlahden valuma-alueita. Kosteikkosuunnitelma on otettu huomioon E18-hankkeessa. Toteutukseen on haettu jo ELY-keskukselta avustusta, joka olisi 50 % kokonaiskustannuksista. Avustuspäätöstä ei ole vielä saatu.
- Kaupungin mailla olevien mereen laskevien puroalueiden kartoitus ja niiden lähiympäristöjen ehdotus Metso-ohjelmaan. Pienvesien ja niiden lähiympäristöjen rauhoittaminen metsätaloustoimilta vähentää metsätalouden aiheuttamaa kuormitusta hulevesien osalta.

- Kipsin levitys kaupungin vuokrapelloille. Kipsi ja sen levitys on ilmaista. Kaupunki sopisi vuokralaisen kanssa järjestelyistä ja kustantaisi mahdolliset muut menot.
- Toinen kaupungin ympäristönsuojelun avustushakukierros, joka keskittyy paikallisten yhdistysten vesistöjen kunnostukseen tähtääviin toimenpiteisiin Naantalın vesialueilla.
- Asukkaiden osallistaminen budjetointiin eli nk. asukasbudjetti, jonka teemana vuonna 2022 olisi Saaristomeren tilan parantamiseen tähtäävät toimenpiteet.

Ravinteiden ja roskaantuneisuuden poistoon tähtääviä toimenpiteitä:

- Ruovikoiden leikkuutöiden kustannukset *Järviruoko hyötykäyttöön!* -hankkeeseen liittyen tietyillä kaupungin omistamilla vesialueilla sekä kaupungin rahoitusosuus hankkeessa.
- Kaupungin omistuksessa olevilla vesialueilla sijaitsevien romualusten hävittämiseen liittyvät selvitykset ja yhden romualuksen mahdollinen hävittäminen ostopalveluna.
- Septitankkien kelluvien tyhjennysasemien lisääminen yhteistyössä Pidä Saaristo Siistinä ry:n kanssa.

Toimenpiteitä päästölähteiden selvittämiseksi:

- Osallistuminen vuodesta 2022 alkaen merialueen seurantaan parin Naantalinaukkoon sijoittuvan seurantapisteen osalta.
- *Havsmanualen 2*-hankkeen mukainen vedenlaadun tutkimuksen pilotointi Naantalinaukolla. *Havsmanualen 2* -hankkeen (2018–20) tutkimustulosten avulla on kehitetty vedenlaatumittauksiin pohjautuva toimintamalli rannikkovesien kuormittuneisuuden ajallisesti ja alueellisesti tarkkaan ja kattavaan arviointiin. Siinä kullekin kuormitusmuodolle ominaisia indikaattoreita sekä fysikaalisia olosuhteita kuvaavia muuttujia rekisteröidään samanaikaisesti, käyttämällä liikkuvaa ja jatkuvatoimista mittausjärjestelmää. Tuloksena saadaan selvitettyä niin kutsutut ”hot spot”-alueet, joissa ravinteita on paljon, ja siten paikannettua maalta mereen tulevat merkittävimmät kuormituslähteet. Näin Saaristomeren tilaa parantavia toimenpiteitä voidaan jatkossa kohdistaa oikeisiin paikkoihin. Vuonna 2022 toteutettu tutkimus toimii myös Naantalın tiettyjen rannikkovesien lähtötilanteen selvittämiseen. Jatkossa toimenpiteiden vaikuttavuutta voidaan arvioida toistamalla mittaukset tietyin määräajoin.

Jotkin toimenpiteistä edellyttävät vielä lisää selvittelyä mm. toteutuskelpoisuuden ja kustannusarvion osalta. Koska Saaristomeren tilaa parantavien toimenpiteiden tulee olla kaupunginhallituksen hyväksymiä, runsaalla määrällä toimenpiteitä varmistetaan kuitenkin, että toimenpiteitä myös toteutuu vuoden 2022 aikana.

Saaristomeren tilaa ei paranneta pelkästään kertaluonteisin toimenpitein, vaan tilan parantamiseksi tulisi tehdä pitkäjänteistä työtä niin maankäytön suunnittelussa, rakentamisessa kuin maa- ja metsätaloustoimissa ja muissa arjen käytännöissä. Myös ympäristökasvatuksella on merkitystä asiassa.

Oheismateriaali:

- Askaistenlahden tila ja kuormitus -raportti (2021)
- Itämerihaasteen sitoumuslomake
- Taulukko kustannusarvioista sekä muita lisätietoja toimenpiteittäin

Päätösehdotus

Ympäristö- ja rakennuslautakunta esittää kaupunginhallitukselle, että se hyväksyy ehdotetut Itämerimäärärahan käyttökohteet Naantalin kaupungin Itämerihaasteen mukaisina uusina toimenpiteinä Saaristomeren tilan parantamiseksi vuodelle 2022 varatun määrärahan puitteissa ja päättää samalla uusia Naantalin kaupungin Itämerihaasteen sitoumuksen. Kaupunginjohtaja valtuutetaan täyttämään sitoumuksen.

Tämän pykälän osalta pöytäkirja tarkistetaan kokouksessa.

Päätös

Ympäristöpäällikön päätösehdotus hyväksyttiin.

Pöytäkirja tarkistettiin tämän pykälän osalta kokouksessa.